

Streszczenie dysertacji „Statut szkoły wyższej jako źródło nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich”.

Tematyka dysertacji dotyczy problematyki statutu uczelni w zakresie, w jakim stanowi on źródło nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich. W wymiarze podmiotowym rozprawa dotyczy kręgu nauczycieli akademickich oraz kandydatów na nauczycieli akademickich. Przedmiotowy zakres rozważań w rozprawie skoncentrowany został na jednym z etapów stosunku pracy, którym jest faza nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich jak i kwestie, które z nawiązaniem stosunku pracy są związane.

Analiza postanowień statutów uczelni będących wynikiem realizacji delegacji ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (dalej jako ustawa PoSzw), z zakresu zasad nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich, uwypukliła szereg istotnych problemów. Stopień i zakres ich uzasadnionego różnicowania, postrzegany przez pryzmat przepisów ustawy PoSzw, stał się kanwą do postawienia tezy w myśl, której statut uczelni w zakresie, w jakim reguluje zasady z zakresu nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich jest swoistym subsydiarnym (w stosunku do przepisów ustawy PoSzw), lub swoistym samoistnym źródłem, którego jedną z cech jest dyferencjacja nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich.

Zjawisko statutowej dyferencjacji na etapie nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich może zachodzić, w wyniku realizacji ustawowych delegacji, przez organy uczelni na gruncie statutu danej uczelni. Przejawy odmienności regulacji statutowych w zakresie płaszczyzny nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich, jak ukazały prowadzone w dysertacji badania empiryczne występują w licznych uczelniach. Różnicowanie uregulowań statutowych występuje w odniesieniu do spraw, które na nawiązanie stosunku pracy nauczycieli akademickich bezpośrednio lub pośrednio wpływają. Pierwszą kategorią spraw w zakresie, której dyferencjacja zachodzi w płaszczyźnie nawiązania stosunku pracy, jest m.in. sfera fakultatywnego stanowienia o dodatkowych wymaganiach i kwalifikacjach zawodowych (tzw. rygory selekcyjne dodatkowe) dla nauczycieli akademickich, zajmujących stanowiska przewidziane dla pracowników naukowo-dydaktycznych, naukowych i dydaktycznych - delegacja z art. 116 ustawy PoSzw. Kolejną kategorią spraw, w zakresie których dyferencjacja występuje jest realizacja przez statut

obligatoryjnego określenia trybu potwierdzającego znaczne i twórcze osiągnięcia w pracy naukowej, zawodowej lub artystycznej dla nauczycieli akademickich nie spełniających wymagań z art. 114 ust. 2 i 3 ustawy PoSzw, a kandydujących na stanowiska profesora nadzwyczajnego lub profesora wizytującego (delegacja z art. 115 ust. 1). Trzecią kategorią spraw, które prowadzą do dyferencjacji pozycji prawnej nauczycieli akademickich są uregulowania statutowe dotyczące określenia trybu i warunków postępowania konkursowego (delegacja z art. 118a) oraz regulacje w kwestii określenia trybu nawiązania stosunku pracy z nauczycielem akademickim (delegacja z art. 118 ust. 2) oraz organu nawiązującego stosunek pracy w uczelni niepublicznej (art. 118 ust.3). Czwartą kategorię spraw determinują wszystkie te statutowe regulacje, które z perspektywy przepisów ustawy PoSzw wprowadzają nietypowe regulacje związane z nawiązaniem stosunku pracy nauczycieli akademickich.

Zakreślony obszar podmiotowy i przedmiotowy wykładni rozprawy, implikował podjęcie analizy w wymiarze ogólnym i szczegółowym oraz określoną jej strukturę. Rozdział I skupia wątki związane z problemem badawczym rozprawy w zakresie statutu uczelni jako swoistego subsydiarnego lub samoistnego źródła nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich, które niejednokrotnie wykazuje cechy dyferencjacji.

Powzięty cel rozprawy oraz przeprowadzenie wykładni postanowień statutów uczelni możliwe był dzięki zastosowaniu klasycznych metod badawczych. Wiodąca metoda dogmatycznoprawna umożliwiła proces badania obowiązującego prawa ustawowo-statutowego, pod względem wyjaśnienia i interpretacji elementów składających się na system prawny właściwy dla badanej płaszczyzny nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich. Towarzysząca prowadzonym badaniom metoda aksjologiczna pozwoliła ująć zasady nawiązania stosunku pracy, w kontekście wartości pożądaných w środowisku akademickim. Badanie postanowień statutowych w kategoriach aksjologicznych umożliwiło przeprowadzenie oceny regulacji nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich w kontekście zgodności z przepisami i założeniami ustawy PoSzw (w aspekcie słuszności różnicowania - dyferencjacji lub bezzasadności różnicowania) oraz oceny ich wpływu na nawiązanie stosunku pracy nauczycieli akademickich. Pomocniczą rolę w procesie analizie postanowień statutów uczelni, pełniła metoda empiryczna, która w niniejszej dysertacji objęła pięćdziesiąt osiem statutów uczelni publicznych i niepublicznych. W wymiarze funkcjonalnym pozwoliła na ukazanie wieloaspektowości dyferencjacji z zakresu nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich oraz umożliwiła pogrupowanie poszczególnych regulacji statutów w oparciu o wyznaczone kryteria. Skorzystanie z metody historycznej

umożliwiło ukazania zjawiska stanowienia i kształtowania prawa w zakresie akademickiego prawa pracy, w kontekście regulacji statusu pracowniczego nauczycieli akademickich, jako procesu silnie powiązanego z określonymi zjawiskami społecznymi. Pominięcie w rozprawie tzw. komparatystki prawniczej w odniesieniu międzynarodowym, znalazło usprawiedliwienie w partykularnym charakterze rozwiązań przyjętych w statutach uczelni. Stąd stosowanie metody komparatystycznej innej niż w wymiarze krajowym było działaniem niecelowym, a ze względu na specyficzność i autonomiczność uregulowań statutowych, indyferentnym do analizowanej problematyki. Mając na względzie pięćdziesiąt osiem statutów uczelni poddanych analizie w rozprawie, koniecznym było zastosowanie metody statystycznej. Jej uwzględnienie w procesie wykładni postanowień statutów, umożliwiło procentowe zobrazowanie poszczególnych praktyk mających miejsce w szkołach wyższych. Wybór powyższych metod badawczych został uzasadniony dążeniem do usprawnienia procesu badawczego i wyciągnięcia wniosków de lege lata, w oparciu o które powstały postulaty de lege ferenda.

Problematyka historyczna została zamieszczona w ramach rozdziału II, który ukazuje analizę ustawowych zasad i wymogów nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich, w wymiarze kompleksowym mających miejsce na przełomie jednego wieku. Zasadniczym celem rozdziału było ukazanie ewolucji kształtowania się przepisów, w zakresie nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich i nierozzerwalnego wpływu na ich funkcjonowanie i kształtowanie, zmieniającej się sytuacji politycznej, a po 1989 roku, także sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Wątki teoretyczne poruszone zostały w ramach rozdziału III, który zawiera kluczowe zagadnienia związane z tematem rozprawy, będące punktem wyjścia oraz odniesienia do dalszych rozważań w zakresie obejmującym określenie definicji statutu uczelni, jego charakteru prawnego, miejsca w hierarchii źródeł prawa pracy oraz roli jaką pełni, jako pozaustawowe źródło prawa pracy. Charakterystyka zjawiska dyferencjacji oraz uniformizmu jako właściwości prawa pracy w obszarze szkolnictwa wyższego, została skoncentrowana w ramach rozdziału IV. Wymogi ustawowe determinujące nawiązanie stosunku pracy nauczycieli akademickich zostały umieszczone w ramach rozdziału V (uwzględniającego wykładnię ustawowych wymogów determinujących zdolność prawnopracowniczą z art. 109 i 114 ustawy PoSzw). Rozdział VI dotyczy statutowych dodatkowych wymogów i kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich oraz kandydatów na nauczycieli akademickich na stanowiskach naukowo-dydaktycznych jak i naukowych. Z kolei rozdział VII zawiera

rozważania w aspekcie statutowych dodatkowych wymogów i kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich i kandydatów na nauczycieli akademickich zatrudnianych na stanowiskach dydaktycznych. Zróżnicowany zakres statutowych wymogów implikował potrzebę ich podziału w ramach poszczególnych stanowisk na wymogi typowe i nietypowe. Analiza ustawowych podstaw nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich została ujęta w ramy rozdziału VIII, zaś w rozdziale IX zamieszczone zostały statutowe podstawy i tryb nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich jako wynik realizacji ustawowej delegacji trybu nawiązania stosunku pracy oraz trybu i warunków postępowania konkursowego. Uchwalenie nowych przepisów pod koniec prac nad niniejszą dysertacją w ramach ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce tzw. Konstytucji dla nauki, implikowało potrzebę powołania zupełnie świeżych regulacji w ramach osobnego X rozdziału. Podjęcie określonych czynności mających na celu realizację założonej systematyki rozprawy, wymagało umieszczenia w ramach ostatniego XI rozdziału, zakończenia podsumowującego przeprowadzone rozważania. Powstałe spostrzeżenia w procesie analizy funkcjonujących przepisów i postanowień w zakresie nawiązania stosunku pracy nauczycieli akademickich, nasunęły określone postulaty de lege ferenda, które również zostały zamieszczone w części, którą stanowi podsumowanie rozprawy.

Anna Najm

dn. 12 września 2018r